№ 120 Յուլիսի 24 (Օգոստոսի 5) **1879** Յուլիսի 24 (Օգոստոսի 5) № 120

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի առաջարկութիւն։ — Ներքին տեսութիւն։ Ներքին լուրեր։ — Արտաքին տեսութիւն։ Անգլիա։ — «Մշակի» հեռագիրներ։ — Յայտարարութիւններ։ — Տեղեկացոյց։ — Բանասիրական։ Խրատ։

ՄԻ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Մենք, հայերս, առհասարակ շատ սիրում ենք միմեանց հակառակ հայեացքներ ու կարծիքներ յայտնել, բայց կան հարցեր, որոնց հետ մենք այդպէս չենք կարող վարվել ու ստիպված ենք ակամայ համամիտ լինել. օրինակի համար ով կարող է մերժել, որ մանուոր ընթերցանութիւնը նոյնքան անհրաժեշտ է ուսանողների համար, որքան նոյն իսկ զանազան գիտութեանց ուսանելը։ Ընկասկած, ոչ ոք։ Հենց սորա համար է, որ իւրաքանչիւր ուսումնարան, որչափ էլ որ աղքատ լինէր, աշխատում է իր սեփական գրատունն ունենալ, իսկ թէ այս աղքատ գրատունները որչափով են ծառայում իրանց նպատակին,— այդ ուրիշ հարց է։ Բանը նորանումն է, որ մեր ուսումնարանները իրանց չքաւորութեան պատճառաւ չեն կարողանում գոնէ մի փոքր ի շատէ օրինաւոր գրատուն ունենալ, նոքա ձեռք են բերում իրանց չնչին միջոցներով մի քանի գրքեր և կամայ ակամայ նորանով բաւականում։ Պարզ է ի հարկէ, ամենին, որ այս տեսակ գրատունները չեն կարող իրանց նպատակին հասնել։

Ուրեմն ի՞նչ արած, ի՞նչ ելք կայ, գուցէ հարցնեն մեզանից. ի՞նչպէս մենք մեր աղքատիկ միջոցներով ձեռք բերենք մեծ գրատուններ։

Հենց այսպիսի հարցեր պատճառ եղան հեռու հիւսիսային գիւղերում կենդրոնական գրատուններ բանալու հարցը զարթեցնելու։ Այս նախագիծը ինչպէս, երևի, շատերին յայտնի է, նորանումն էր որ մի քանի գիւղերի մէջ տեղը գտնված գիւղում հիմնվի այս իսկ գիւղի և շրջապատող գիւղերի ընդհանուր հաշուով մի ընդհանուր գրատուն, որից կարողանային բոլոր շրջակայ գիւղերի ուսումնարանները օգուտ քաղել։ Օգուտն ակներև է ամենքին։

Չենք կարող արդեօք և մենք օգուտ քաղել այդ գաղափարից և իրագործել եթէ ոչ գիւղերում, գոնէ քաղաքներում, օրինակ Թիֆլիզում։ Մեր կարծիքով այս միտքը աւելի հաւանական է, քան թէ իւրաքանչիւր ուսումնարանում առանձին գրատուն սահմանելը։ Ինչու, օրինակի համար, մեր բոլոր հասարակական ուսումնարանները մի ընդհանուր գրատուն չունենան, որից կարողանային օգուտ քաղել մեր ուսումնարանների բոլոր աշակերտներն ու աշակերտուհիները։

Այս հարցի քննութիւնը թողնում ենք մեր ուսումնարանների վարչութիւններին, իսկ մենք մեր կողմից կարող ենք ասել, որ այս մտքի իրագործելու միակ արգելքը կարող է լինել այն, որ մեզանից իւրաքանչիւրը սիրում է առանձին կեանքով ապրել։ Հայերս, որքան կարող ենք, փախչում ենք ընկերական յարաբերութիւններից — միասին գործելուց։

Մեր հայերէն գրատունները քիչելով, չենք կարող լռել հաստատ աղբիւրներից տեղեկացած մի փաստի մասին, որ մի քանի երիտասարդներ մտադրվել են հիմնել Թիֆլիսում մի հայերէն գրատուն։ Նոքա արդէն բաւական գրքեր են ժողովել, թէ հայերէն և թէ օտար (Հայաստանին և հայերին վերաբերեալ) լեզուներով։ Ասում են՝ որ գաւառներում, ինչպէս Ախալքալաքում և ուրիշ տեղերում, մեծ համակրութիւն է գտել այս գաղափարը։ Մենք ցան-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԽՐԱՏ

ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ Է ՍՈՎՐԵՑՆՈՒՄ ՍՈՒՐԲ ԳԻՐՔԸ ԱՆԱՍՆՈՑ

Վիճակի համար

Երկու անգամ ես խօսել եմ ձեզ, եղբայրք իմ, անասնոց վրա գութ ունենալու մասին, բայց չեմ բացատրել թէ ինչ է նշանակում այդ գութը. դուք մասամբ կարող էիք հասկանալ այդ, մնացածը կարծեմ ձեզ կասէ ձեր բարի սիրտը։

Այս բարի սիրտը բարի խղճմտանքի հետ միասին, աշխարքիս վրա շատ բարիք կը գործեն։ Սակայն այնպիսի մարդիկ կան որ քիչ գիտեն, բայց բարի սրտով առաւել բարիք են գործում, քան թէ շատ գիտունները, որոց սիրտը չար է։ Մարդ բարի ի բարի գործոց իւրոց հանէ զբարիս, (ղկ. զ. 45) կասէ ամենաբարի Փրկիչն, բարի քրիստոնեայն կամենում և աշխատում է ոչ թէ նրա համար, որ ինքն նմիայն հանգիստ ապրի աշխարքիս վրա, այլ և բոլոր իր շուրջը գտնվողները, նա ուրախ է, երբ որ ուրիշները ևս դու ուրախանան վշտանում է ոչ թէ ինքը միայն, այլ և երբ վշտի մէջ է նորա եղբայրը և բոլոր կենդանիք որ մարդիս օգտին, կը ծառայեն։ Նա պատրաստ է գրգելու և իր բարի սրտի մէջ ընդունելու բոլոր Աստուծու աշխարքը։

Բայց միթէ այնքան հեշտ բան է բարի սիրտ ունենալը, որքան որ հեշտ է նորա վրա խօսելը։ Ո՛հ, եթէ այնչափ հեշտ լինէր, այն ժամանակ կարօտութիւն չը կար մեզ բարիքի սովրեցնելու համար այնքան խրատելու, և չէին լինի աշխարքումս այն չարիքները, զորս մարդիկ կը գործեն. վասն զի ամենայն չարեաց արմատը ախտոտ և չար սիրտն է «սրտէ ելանին» խորհուրդք չարք, սպանութիւնք, շնութիւնք, պոռնկութիւնք, գողութիւն, ստութիւն և արբեցութիւն կասէ սրտագէտ Փրկիչն մեր։ «Ըստ սրբոց մերոց ամենայն ոք խորհի ի չարիս»։ Մարդ կայ որ ըստ երևութին բարի է, բայց նորան այնպէս են համարում, որովհետև չարիք չէ գործում։ Բայց գործում է նա բարիք որ ճշմարտապէս բարի լինի։ Ուրիշը տաքանում է, գրկանք է անում, իսկ յետոյ ամաչելով իրան խղճից, աշխատում է քաւել իրանց յանցանքը։ Դորա համար էլ մենք նորան անուանում ենք բարի, բայց ամեն մարդ իր համար է բարի և ոչ ուրիշի, այդպիսի բարեսրտութիւն չէ ուսուցանում մեզ Տէրն մեր։

Քրիստոնէական բարեսրտութիւնը չէ փնտռում իր օգուտը և շահը, այլ ընկերի բարեբաղդութիւնը։ Իսկ ամենաբարին Աստուած այնպէս է կարգադրել, որ այն օգուտը որ կամենում ենք տալ մեր մերձաւորներին մեզ էլ նորանից օգուտ լինի։ Մենք պէտք է այդ բարեգործութիւնը սովրենք, սէր, ողորմութիւն և արդարութիւն, ահա նորա պտուղներն։ Սիրոյ պտուղները տարածվում են նաև կենդանեաց վրա, և եթէ մեր չար սիրտը չէ կարողանում սովրեցնել թէ ինչպիսի գործերով պիտի յայտնենք այդ սէրը, արդարութիւնը, և գթութիւնը առ անասունս, գոնէ լսենք ողջամիտ խրատին, որ հիմնված է Քրիստոսի սուրբ հաւատքի վրա։

Ուրեմն ինչ կը նշանակէ գութ ունենալ առ անասունս։

Գութ ասածը, քիչ թէ շատ, հասկանալի է ամեն մարդու, որ վիշտ և ցաւ կրած է, և այդ ժամանակ տեսել է մարդկանցից օգնութիւն. ուստի մեզ հարկաւոր է մտաբերել և համեմատել մարդկային վիշտերը անասնոց վիշտերի հետ, այն ժամանակ հեշտութեամբ կը հասկանանք, թէ ինչպէս պիտի ցուցնենք գութ և կարեկցութիւն մեզնից ստոր կենդանեաց։

Երևակայեցէք, եղբարք իմ, որ դձեզ թշնամիք գերի, առնէին և ծախէին իբրև ստրուկ ձեր վրա բարձել էին ծանր աշխատանք, որ ձեր ուժից բարձր լինէր, իսկ դուք ձեր վերջին ույժը թափէիք կատարելու ձեզ յանձնված գործը։ Ձեր ույժը կը թուլանայ և հազիւ շունչ կառնուք, բայց ձեր գլխուն վրա կախված գաւազանը կը սպառնայ ձեզ. չեն խնայեր ձեզի չը նայելով եղանակի վատութեանը։ Դուք մի քաղցր խօսք չէք լսում, ձեր վրա թափվում են միայն հայհոյանք և յիշոցք, մխիթարվում էք լաւ կերակրի և տաք տեղի յուսով, բայց իզուր։ Ձեր տէրը այդ մասին հոգ չունի. ձեր առաջը ձգում են մի բան որ հազիւ նման է հացի, ձեր շորերը բոլոր պատառոտած են, ոչ հագնելու և ոչ տաքանալու բան ունիք։ Որքան տուած է ձեր վիճակը, տէրներդ ձեր ծանր աշխատանքից մեծ օգուտներ ունի և ձեզ վրա չէ ցաւում։

«Ի՛նչպիսի անգութ, ինչպիսի խստասիրտ տէրեր են», կասէ անշուշտ որ և իցէ դրսի մարդ, որ տեսնում է ձեր տառապանքը, այդպէս կեանքը մահից վատ է։

Միթէ այդպէս չեն վարվում և այն տէրերը, որ գութ չունեն աշխատող անասնոց վրա։ Ծանրաբեռնում են գնոսա չարաչար և նրանց ուժից վեր, վատ են կերակրում, անխնամ ու անմաքուր են պահպանում, մինչդեռ արդարութեան ամենապարզ զգացումը պահանջում է, որ մենք երբ շահվում ենք աշխատող անասուններից ոչ թէ պէտք է ձգենք նրանց այսպիսի տանջանքների մէջ, որոնց նրանք արժանի չեն, այլ և պէտք է նրանց ույժը պահենք և լաւ կերակրենք։

Գիտեմ եղբարք, որ ձեզանից շատերը իրենք չունեն լաւ տուն և համեղ կերակուր, «էլ երբ մտածենք անասնոց համար, կասէք դուք երբ, մենք ևս քաղցած ենք։ Ցաւում եմ ձեզ վրա, եղբարք իմ, բայց երբ յիշում եմ թէ ինչքան փողեր էի ծախսում խմիչքի համար, այն ժամանակ տեսնում եմ որ ձեզանից շատերից աղքատութիւնը առաջ է գալիս ձեր անխոհեմութենից և անժուժկալութենից։

Երևակայեցէք դարձեալ, եղբարք իմ, որ ձեր փոքրիկ որդին անգիտութեամբ և առանց դիտաւորութեան ձեր հարևանին որ և է վնաս է տուել, և նա իրան կամաց և վրեժխնդրութեան չափ չը գնելով, ոտքը կամ ձեռքը կոտրել է միամիտ երեխային։ Ինչպիսի խստասիրտ և բարբարոս կանուանէ՛ք ձեր հարևանին։ Ուրեմն միթէ նոյն կամ դորա նմանը չեն անում և նոքա, որոնք վնասում են աշխատող անասուններուն, երբ նոքա մտնում են պարտէզը և վնասում են նրանց վարուցանքին։ Գթացէք անասնոց վրա, քշեցէք զիրենք, բայց մի ծեծէք, վասն զի նոքա ոչինչ չեն հասկանում, երբ ուտում են ձեր վարուցանքը, նոքա չեն իմանում որ դորանով ձեզ վնասում են. պահանջեցէք այն տէրերից, որոնք չեն հոգում իրանց անասունների վրա։

Երևակայեցէք նաև փորձանք մի, անբնակ և անծանօթ դաշտի մի մէջ բուքի էք հանդիպել, թափառում էք ուր ձեր աչքը կտրում է, բայց ձեր ույժից ընկնում էք, հեռուն ոչինչ չէ երևում, ձեզ մահ է սպառնում, օգնութեան յոյս չը կայ։ Եւ ահա մութը մառախուղի միջից տեսնում էք որ մէկը ձեր դիմացն է գալիս։ Ձեր ույժերը նորոգվում, են անհամբեր սրտով օգնութեան էք սպասում, ձեզ են մօտենում, նրանց ոտներն էք ընկնում աղաչանօք որ ազատեն զձեզ վտանգից, բայց ձեզ ոչինչ չեն պատասխանում, և պաղ կերպով ձեր մօտից անցնում են։ Այն անցորդները ժամանակ չունեն ձեր ցաւին օգնելու, շտապում են իրանց գործին «որքան անգութ, որքան խստասիրտ մարդիկ են» կասէք դուք. նոքա մի կաթիլ գութ անգամ չունեն իրանց ընկերի դժբաղդութեան վրա»։ Միթէ իրաւացի չէ ձեր ցաւելը նրանց անտարբերութեան վրա։ Ապաքէն նրանք ոչ մի չարիք չեն արած «մեզ կասէք, դուք- նրանք չարին վասն զի մեր դժբաղդութեան ժամանակ բարիք չարին մեզ»։

Միթէ դուք, եղբայրք իմ, նոյնպէս չէք վարվում, երբ լուռ անցնում էք անխնայ ծեծվող աչ, խատաւոր անասնոց մօտից։ Դուք ևս նոյնպէս մտածում էք թէ գործ չունիք ուրիշի անասնոց հետ, թող նրանց տէրերը պահպանեն իրանց ստացուածքը։ Դուք այդ անելով կը ցուցանէք որ անգութ մարդիք էք։

Ձեր լռութիւնը արդարացնել կարելի չէ. ձեր պարտքն է դադրեցնել խստասիրտ ընկերոջ և խրատ տալ, և ազատել չարչարանքից անասունը։ Մի արդարացնէք զձեզ նորանով, իբր թէ անասնոց վրա ծեծի հետ թափված յիշոցները և հայհոյանքները ձեզ վրա կը թափվին։ Զափազանց անձնասէր մի լինիք։

կանում ենք կատարեալ յաջողութիւն: Գուցէ մեր առաջարկած միտքը իրագործվի երբ և իցէ, այն ժամանակ, մենք յուսով ենք, որ այս գրատունն էլ կը միանայ ընդհանուր կենդրոնական գրատան հետ:

Գ. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Գաւառական մի քանի քաղաքներից մեզ շնորհակալութիւն են յայտնում «Մշակի» № 107 ի մէջ տպված «Շատ լաւ խաղ են խաղացել» վերնագրով առաջորդող յօդուածի համար:

—

Երէկ յուլիսի 23-ին Արծրունու թատրօնում հայերէն ներկայացումն կար, որի մասին մանրամասնօրէն կը գրենք:

—

Մեզ գրում են ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ, որ այնտեղի հասարակութիւնը խնդրել է Թեմական առաջնորդից Թոյլտուութիւն հանգ. Ս. Նազարեանի հոգեհանգիստը կատարելու համար: Հոգեհանգիստը շատ շքեղ կերպով է կատարված:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ

—

«Nord» լրագրի վերջին համարներից մէկի մէջ մենք բաղդ ունեցանք կարդալ հետևեալ յօդուածը, որ գրել է այդ լրագրի Լօնդօնի թղթակիցը. այս յօդուածը ինչպէս ընթերցողը կը տեսնի, վերաբերում է մասամբ Հայաստանի հարցին: Ահաւասիկ այդ յօդուածի բովանդակութիւնը:

«Pall Mall Gazette» լրագրի կուսակից պահպանողականները փոքր ինչ բաւական են երևում այն պատասխանից, որ մարկիզ Սէլիսբիւրի տուեց լորդ Կառնարվօնի այն հարցմունքներին, որոնցից երևում է, որ անգլօ-թիւրքական դաշնադրութենից սկսած մինչև այժմ Հայերի դաժանելի դրութիւնը ամենաչնչին փոփոխութեան անգամ չէ ենթարկվել: «Pall Mall Gazette» լրագրի պատերազմասէր և ռուսատեաց կուսակցութեան անդամները պնդում են, որ Փոքր-Ասիայի վրա ունեցած անգլիական պաշտպանութիւնը (protectorat) մի օտարոտի նմանութիւն ունի մի միրաժի: Եթէ մտածենք, որ Անգլեան սուլթանի և նրա հպատակների վերաբերութեամբ ոչինչ «առանձին» խոստումն չէ արել, ուրեմն ինչպէս կարող ենք ենթադրել, որ նա զանազան պետութիւններից կարող է հաւասար օրէնքներ պահանջել, որպէս զի երկարացնէ Արևելքում statuquo օրէնքը: Լորդ Բիկօնսֆիլդի նախկին երկրպագուները այժմ ակամայ խոստովանում են, որ ազգն էլ այնպիսի մի առանձին մեծ նշանակութիւն չէ տալի վերջին անգլօ-թիւրքական դաշնագրին. բայց նրանք սաստիկ վրդոված են երևում, որ կառավարութիւնը չէ կարողանում գործ դնել իր ազդեցութիւնը Փոքր-Ասիայում արտօնութիւններ պարգևելու այն ժողովրդին, որին նա մի քանի տարի սրանից առաջ հաւատացնում էր, որ այդ արտօնութիւններն արդէն ստացված վերջացած են: Քաղաքական ներկայ լարված դրութիւնը յուսահատեցնում է պահպանողականներին, և նրանք առաջվայ պէս էլ այնքան կուրօրէն չեն հաւատում ապագայ ընտրութիւնների իրանց յաջողութեանը. նրանք նոր են համոզվում, որ Բիկօնսֆիլդի բռնած քաղաքական ընթացքը կը պաղեցնէ բոլոր այն ազնիւ սրտերը, որոնք անկեղծ սրտով ցանկանում են հայրենիքի բարօրութիւնն ու երջանկութիւնը: Պէտք է իմանալ թէ Բերլինի դաշնադրութիւնը ինչ շահաւէտութիւն է խոստանում, և այն թէ մարկիզ Սէլիսբիւրի ինչպէս է կամենում օգտակար անել այդ խոստումները: Բայց ինչպէս երևում է մարկիզ Սէլիսբիւրի իրան համար օրէնք է դրել խուսափել ամեն տեսակ բացատրութենից, յայտնելով, որ Անգլիան գործում է այս դէպքում նոյնքան անկեղծութեամբ և նոյնքան եռանդով, որքան եւրոպական միւս պետութիւնները, և այլակերպ նա չէ էլ կարող գործել, որովհետև Թիւրքիայի մէջ յեղափոխութիւն անել միայն Անգլիայի միջնորդութեամբ անհրաժելի է, և թէ այդ նպատակին հասնելու համար լորդ Սէլիսբիւրիի կարծիքով (գոնէ ինքը այդպէս է ասում) անշուշտ հարկաւոր է ընդհանուր Եւրօպայի աջակցութիւնը: Ժողովուրդը փոքր ինչ կասկածում էր կաբինէտի այսպիսի վարմունքի մասին. բայց այժմ այդ կասկածանքը հետզհետէ փարատվում է, որովհետև նա իր ականջներով լսում է արդէն կաբինէտի անդամների մէկի բերանից այն խօսքերը, որոնցով փարատվում է նրա կասկածը: Պէտք է տեսնել թէ պահպանողականները ինչպիսի սրտամաշութեամբ են նայում կաբինէտի վրա, որը այժմ մի դիպլօմատիական հասարակ ոստինով մոռացաւ իր հին բարեկամներին և յանկարծ անցաւ թշնամի բանակը: Ասում են որ այսպիսի դիպլօմատիական խաղեր յատուկ են մանաւանդ անգլիական կաբինէտին: Հասարակական ողջամիտ կարծիքը միշտ հետևում է այն սկզբունքին, թէ որտեղ իրաւունք կայ, այնտեղ էլ պարտականութիւններ կան, բայց լորդ Սէլիսբիւրի կամենում է քաջալերել երկրին, ասելով, որ կառավարութիւնը չէ կարողանում անել այն, որի մասին նրան երբէք չէ կարելի պախարակել, և այդ ամենապարզ պատճառով, որովհետև նա չէ կարող անել այն, որ դուրս է նրա կարողութենից:

Սէլիսբիւրի ասում է այս խօսքերը մասամբ մեղադրելով կաբինէտին, սա շատ վատ միթօդա է մի մինիստրութեան համար, որը մինչև այսօր կարելի է ասել միայն ցնորքներով է ապրել:

Վերջացնելով «Nord» լրագրի պատուելի թղթակցի յօդուածի այս մի քանի տողերը, մենք աւելորդ չենք համարում յիշել և մի քանի համառօտ տեղեկութիւններ լորդ Կարնարվօնի այն նկարագրութեան մասին, որ նա արաւ լորդերի ժողովում Հայաստանի վերաբերութեամբ:

Պօլիցիական վարչութեան կամայականութիւնը նկարագրելուց յետոյ, պատուելի լորդը անցնում է դատաստանական հարստահարութիւնների քստմնելի նկարագրութեանը:

Դատաւորների գործադրած հարստահարութիւնները զարհելի են. ամեն օր, ամեն ժամ դուք կը պատահէք սուտ վկայութիւնների, իսկ հայհոյել, անպատուել-դրանք ամենահասարակ ու ամենասովորական երևոյթներ են: Քրիստոնեաների վկայութիւնը չէ ընդունվում: Դուք չը կարծէք, որ մեզ յայտնի չեն այն անթիւ, անհամար ֆիրմաններն ու յայտարութիւնները, որոնք միշտ խոստանում են, որ քրիստոնեաների վկայութիւնը կընդունվի, բայց այդ առաջարկութիւնը միշտ մերժվել է, և այն դատաւորը, որ պէտք է ընդունի քրիստոնեայի վկայութիւնը հիմնելով իր կրօնի պատուիրանքի վրա, նրան միշտ հեռացնում է վկայութիւնից: Ամեն դէպքում քրիստոնեաները ենթարկված են ամենաանտանելի բռնակալական հարստահարութիւններին: Քրիստոնեայի և մահմեդականի մէջ դրված տարօրինակ անհաւասարութեան մասին մենք օրինակ կը բերենք մի դէպք, ուր մի կալուած պէտք է երկու հաւասար մաս լինէր մի քրիստոնեայի և մի մահմեդականի մէջ, կալուածը երկու արդար հաւասար կտոր արին և ինչ էք կարծում, քրիստոնեայի մասը արժէր 500 պիաստր, իսկ մահմեդականինը միայն տասն անգամ աւելի, այսինքն 5,000, տեսնում էք, որ զանազանութիւնը շատ մեծ չէ: (Ակամայ ժպիտ):

Յիմար մարդու յիշոցը գձեզ չը պիտի վշտացնէ, վասն զի յիշոցքը չէ կարող ձեր պատիւը կոտրել և անտարակոյս ձեզ այնչափ ցաւ չի պատճառի, որչափ, զգում է խեղճ կենդանին: Դուք վախենում էք որ նա ձեզ չը լսէ. բայց երբ մի բարի մարդ պաշտպան է կենում չարչարվող անասուն, միւսը աւելացնում է իրանից համոզիչ խրատ, երբորդը լաւ չէ անցնում նորա մօտից, այն ժամանակ խստասիրտը յակամայից կը մտածէ իր անգթութեանը վրա:

Պիտի ասէք թէ մարդիկ անասուն չեն, և մարդկային ցաւերը անիմաստ անասնոց չարչարանքին չեն համեմատում: Իրաւունք ունիք, բայց ոչ բոլորովին: Եթէ կամենում էք գութ ունենալ առ մարդիկ, գութ ունեցէք առ անասունս:

Մարդը ևս շատ մարմնաւոր չարչարանքներ ունի և կարօտ է կարեկցութեան, շատ անգամ կարօտում է նորա բնութեան կենդանական մասը:

Երբ որ ձեր մարմնոյ կարօտութիւնը կը հոգաք, մի մոռանաք նաև անասունները, որոնք ձեզ նման մարմին ունեն: Մարդս բանականութիւն ունի, որ նորա խղճութեան ժամանակ շատ կարող է օգնել. նա լեզու ունի որով իր ցաւը յայտնել կարող է և խնդրել իր մերձաւորների գթութիւնը. ունի փոքր ինչ ազատութիւն, որով կարող է հրբեմն ազատել իր եղբարց լուծի տակից: Կենդանին այս ամեն բաներից զուրկ է, նա բոլորովին մեր ձեռքըն է, մեզ համար աշխատում և չարչարվում է առանց կարողանալու մեզ իր չարչարանքները յայտնելու և առանց զօրութիւն ունենալու մեր խիստ լծից ազատվելու: Ուրեմն միթէ պէտք չէ որ նա արժանի լինի մեր կարեկցութեան և գթութեան:

Մենք չենք ուզում ուրանալ այն իրաւունքը, որ մարդս ունի կենդանու վրա: Այդ իշխանութիւնը տուած է մեզ ինքն Արարիչը: Մենք իրաւունք ունենք նրանց աշխատանքից օգուտ քաղելու և նրանց մսով կերակրվելու: Բայց այդ իրաւունքը պէտք է բանեցնել խոհեմութեամբ և գթասրտութեամբ: Անասնոց աշխատանքից օգտվելով, մենք պէտք է և նրանց հանգստութեան համար հոգանք, բանականքս անբանների համար: Նոյն իսկ կենդանիները մորթելու ժամանակ նայելու է այնպէս մեռցնել որ ինչքան կարելի է քիչ չարչարվեն:

Դուք, եղբարք իմ, դիւրաւ կը հասկանաք անշուշտ որ իմ ասածներս գլխաւորապէս աշխատող և ընտանի անասնոց համար էր, որոնք մեր օգտին են ծառայում. վայրի կենդանիք. այժմ այնքան չեն հպատակ մարդուն, և այնքան նեղութիւն չեն քաշում նրա անգթութիւններից:

Մեր երկրաւոր հայրը կեանք տալով նրանց, տուաւ նաև տեղ լայնատարած աշխարհիս երեսը, և կերակրում է զիրենք և թէպէտ մարդը նրանց վրա տարածում է իր իշխանութիւնը, նոքա ևս գթութիւն ընդունելու իրաւունք ունին: Մեր օրէնքը, այս բարի զգացմամբ, արգելում է զարնանը անասունները սպանել, երբ ամեն բան Աստուծոյ աշխարհում ծաղկում է և ամեն կենդանի արարածը կենաց մեծ փառքի մէջ է: Իրաւ է կան այնպիսի կենդանիք որ մարդու վնասակար են և նրա ծանր աշխատանաց պտուղները ոչնչացնում են: Այնպիսի անասունները պէտք է ոչնչացնել, բայց այդպիսի ջարդը առ հարկի լինելով մենք շատ պէտք չէ ընդարձակենք մեր անգթութիւնը: Պէտք է ըստ կարի շուտով կարճել նրանց կեանքը: Քրիստոնէի անվայել գործ է գիտութեամբ երկարացնել մեռնող անասնոց չարչարանքը և իբր թէ զուարճանալ և ուրախանալ նրանց չարչարանքով:

Խստասրտութիւնը առ անասունս յաճախ մեծ վնաս է բերում նոյն իսկ մարդուս. դորա համար ես կը խօսեմ ձեզ հետ, եղբարք իմ, ուրիշ անգամ: իսկ այժմ կը կրկնեմ համառօտ այս աւուր ասածս:

Ամենից առաւել ընտանի և աշխատող կենդանիք, որ օգուտ են տալիս մարդուս, իրանք ունեն խնամք պահանջելու մարդուց: Այս կարեկցութիւնը և գութը պահանջում է:

Ա. Որ մենք չը նեղենք զիրենք այնպէս չափազանց աշխատութեամբ, որ նոցա զօրութիւնից վեր են և կը տկարացնեն և կը կարճացնեն նրանց կեանքը:

Բ. Որ չը չարչարենք զնոսա ծեծելով, երբ տեսնում ենք որ նոքա ոյժ չունեն ծանր աշխատութեան համար:

Գ. Որ կերակրվելով նոցա աշխատանքով և ուտելով նրանց միսը, տանք նրանց որչափ կարող ենք լաւ կերակուր և բնակարան և նրանց մաքրութեան հոգ տանենք:

Դ. Պէտք չէ խստասիրտ լինել նաև առ ընտանի անասունս:

Աստուծոյ շնորհքը և ողորմութիւնը լինի ընդ ձեզ և տպաւորէ ձեր սրտի մէջ գթութիւն և բարեսրտութիւն, ոչ միայն առ եղբարս մեր առ Քրիստոս, այլ և առ ամենայն կենդանի արարածս Աստուծոյ: Ամէն:

Խրատ չորրորդ

Թէ որքան վնասակար է մեր հոգւոյն անասնոց հետ խիստ վարուելը, և ինչ բարոյական օգուտ կարող է լինել նոցա հետ գթութեամբ վարվելուց:

Մի նեղանաք, քրիստոնեայ եղբարք, եթէ դարձեալ խօսեմ ձեզ անասնոց վրա գթալու մասին: Այս վերջին խօսքս կը լինի այդ նիւթին վրա: Տացէ Աստուած որ այս խօսքերս ձեզ օգուտ բերեն և այլ ևս հարկ չը լինէր նոյնը կրկնել:

Մինչև հիմա ես ձեզ երկար խօսեցայ կենդանեաց վրա, որ յորդորեմ զձեզ կենդանեաց հետ գթութեամբ վարվել, և որ նոքա Աստուծոյ արարածներեն և դուք զիրենք կը չարչարէք և ցոյց եմ տուել որ կենդանիք իրաւունք ունեն գթութիւն պահանջելու ձեզնից: Այժմ ձեզ կամենում եմ ցոյց տալ այն վնասները, որ ձեզ կը հասնեն անասնոց հետ խստութեամբ վարվելուց:

Տեղն և ժամանակը չէ այստեղ ձեզ բացատրելու այդ վնասն և օգուտը տնտեսական մասին: Թող, փորձառու և բարեմիտ տէրերը պատմեն ձեզ, որ օրինակ լաւ պահված անասունը աւելի լաւ քաշում է ծանր բեռները, և աւելի շատ է անում իր գործը և թէ առաւել շատ մսունդ տալիս է ձեզ, քան թէ այն անասունը, որ լղար է և վատուժ է, չարչարված է, չափազանց աշխատանքով և վատ կերակրով: Իսկ եթէ մեր տէրերը քիչ փորձառութիւն և տեղեկութիւն ունեն այդ բանին, լսեցէք այն մարդոց, որ եղել են ուրիշ երկրներում, ուր վաղուց հոգս կը քաշեն աշխատող կենդանեաց համար, և գործ են դրել ամեն տեսակ միջոցներ նոցանից օգուտ քաղելու:

Այժմ կամենում եմ խօսել ուրիշ այնպիսի օգուտների և վնասների վրա, որ առաւել վեր են քան թէ տնտեսական վնասներն և օգուտներն: Ամենայն քրիստոնեայ իր սրտի մէջ աւելի պիտի հոգայ իր հոգւոյն օգտին և վնասին վրա:

Մտածեցէք «թէ որքան տարբեր են իրարմէ կենդանեաց վրա և մարդկային քրիստոնէական հոգւոյ վրա հոգս քաշելը:» Միթէ գութ չունենալով առ անասունս կարող է քրիստոնէի հոգին կորսնել, կամ քաղցր վարմունքը նրանց հետ կօգնի մեր հոգւոյ փրկութեանը:

Այո, քրիստոնեայ եղբարք, չէ կարիլի բարեգործ և փրկութեան արժանի համարել այն մարդը, որը չէ յափշտակում, չէ նեղում, չէ վշտացնում իր ընկերին, բայց իրեն պարտք չէ համարում գութ ունենալ անասնոց վրա, բանական և արդար կերպով վարվել Աստուծոյ անբան արարածների հետ: «Տեառն է երկիր լրիւ իւրով (Սղ. Թգ. հ. 1), կասէ Դաւիթ մարգարէն, այսինքն Տեառն Աստուծոյ կը պատկանի երկիրս և ինչ որ նրա վրա կայ:

Եթէ Աստուած զամենայն ինչ խոնարհաբար ի ներքս ոտից նորա, զարջառ և զոչխար, զիրէ վայրի և զթռչունս երկրի և զձկունս ծովու, (Սղ. Ը. համար 7, 8, 9):

Ուրեմն մարդը պէտք է լինի իմաստուն և բարի կառավարիչ աստուածային բարեաց հաշիւ պիտի պահանջէ Աստուած նաև փչացված անասնոց համար, ինչպէս որ տանտէրը համար կը պահանջէ անիրաւ անտեսէն որ, վատնած է նրա ընտացուածքը:

Բաց յայնմանէ այն մարդը որ առ անասունս գութ չունի, կասկածելի է որ բարեսիրտ լինի առ ընկերն: Անասնոց հետ անգթութեամբ վարվողը գրեթէ անգութ է նաև առ մարդիկ: Ի՞նչ է պատճառը: Վասն զի բարի կամ վատ բնաւորութիւնը ոչ միայն մարդոց հետ վարվելիս է երևում, այլ և մեզ շրջապատող ամենայն բաների մէջ: Եւ առաքինի մարդը բարի կը լինի ոչ միայն առ մարդիկ, այլ և առ այն ամենը (որ բարութեան ենթակայ է), որ նրա ձեռքին տակն է: Մարդս այնպէս ստեղծված է, որ կարող է բարիք կամ չարիք գործել այն ամեն բաներու ազդեցութեամբ որ նրա շրջապատում են, իսկ նա իր կողմից բարի կամ չար է երևում առ այն ամենը, որոց մէջ ապրում է:

Ի զուր չէ բնակեցրել զմեզ Աստուած երկրիս վրա և մեր բանական հոգւոյ տուել է մարմին, որ

Ես այս րոպէիս իմ ձեռքում մի պաշտօնական թուղթ ունեմ, որի ճշմարտութեան մասին ես բնաւ կասկած չունեմ, այս թղթում նկարագրված են վերջին նոյեմբերից սկսած մինչև յունվար ամիսը եղած ճնշումները, թշուառութիւնները և զանազան անվայել հալածանքներ, որոնք, ես կարծեմ չեմ սխալվի, եթէ ասեմ, որ մինչև այսօր գործ են դրվում Հայաստանում: Ես ասացի որ այս թուղթը պաշտօնական է, որովհետև սա դուրս է եկել Հայոց պատրիարքի ձեռքից, և ես խնդրում եմ ժողովին յիշել, որ պատրիարքը, պաշտօնական անձն է, որի այդ իրաւունքը ճանաչված է և նոյն իսկ Բ. Դռնից:

Սրանից յետոյ յարգելի լորդը թոյլտւութիւն է խնդրում ժողովից կարդալ այդ թուղթը, որի մէջ ամենաև գոյներով են նկարագրված Հայաստանի բոլոր աղետներն ու թշուառութիւնները: Մենք աւելորդ ենք համարում մէջ բերել այդ թղթի բովանդակութիւնը, որովհետև նրա բնագիրը ամեն մի Հայի, որ փոքր ի շատէ հետևում է իր Հայրենիքի ներկայ աղետալի անցքերին, շատ լաւ յայտնի է: Էլ ինչ ձանձրացնենք մեր ընթերցողներին թէ Հայը ճնշված է, թէ նրա պատիւն ու սեփականութիւնը թիւրքի, բաշի-բուզուկի ու քիւրդի ձեռքին խաղալիկ են: Ամօթ է մեզ, ճշմարիտ, եթէ նոր ենք կամենում այս բոլորը հասկանալ, և միթէ մեր գլխովն անցած բոլոր դրամները պէտք է անպատճառ անգլիական պարլամէնտի վիճաբանութեան առարկայ դառնան, որ մենք հետաքրքրվենք ու հասկանանք, որ մեզ հետ աններելի խաղեր են խաղում: Երբ պէտք է վերջապէս մենք հասնենք այն բաղդաւոր ժամանակին, որ մեր երեսին թքած ժամանակ, մենք էլ չը կարծենք թէ անձրև է գալի մեր երեսին:

Ինչքան էլ մենք չը սիրէինք մարգարէութիւն անել, այնու ամենայնիւ մենք, մի այսպիսի անտարբեր ազգի ապագայի մասին ստիպված ենք և գուշակութիւններ անել: Մենք կարծես ակամայ կամենում ենք համոզվել թէ այն ազգը, որը չէ հետաքրքրվում իր ներկայով, նա ոչինչ ապագայ չէ խոստանում: Այնու ամենայնիւ մի հրապուրիչ միրաժ խաբում է մեր աչքերը, և սրտով ցանկանում ենք, որ դա ցնորք չը լինէր...

Մենք դեռ չը վերջացրինք լորդ Կարնարվօնի խօսքերը. մենք չենք էլ յիշի նրա բոլոր խօսքերը, միայն կը յիշենք նրա այս վերջին խօսքերը, որ նա վառված մարդասիրական վեհ զգացմունքով, այնպիսի եռանդով խնդրում է ժողովին, որ նա կամ վերջ տայ այս բոլոր անկարգութիւններին, Թիւրքիայի մէջ մի հիմնաւոր վերանորոգութիւն անելով, և կամ եթէ յիրաւի Թիւրքիայի կառավարութիւնը անընդունակ է կառավարել ու պաշտպանել հայ ժողովրդին, ուրեմն թող նրան ՄԻՋՈՑ տրվի, որ գոնէ նա ինքը պաշտպանէ իր անձն ու սեփականութիւնը ուրիշների հարստահարութիւններից ու բռնակալութիւններից:

Մենք չենք կարող զսպել մեր ջերմ ցանկութիւնը ծափահարել ազնիւ լորդին նրա գեղեցիկ ու բարեկամական խորհրդի մասին: Ինչ որ հայերը հինգ դար շարունակ չը կարողացան հասկանալ, այդ հասկացաւ և յայտնեց աշխարհի հեռաւոր անկիւնում նստած մի մարդասէր բրիտանացի, որին մենք անկեղծաբար նուիրում ենք մեր խորին յարգանօք շնորհակալութիւնը, և հաստատ համոզված ենք, որ եթէ աշխարհիս երեսին միջոց կայ, որ մեզ պէտք է փրկէ, դա պատուելի լորդ Կարնարվօնի ցոյց տուած միջոցն է: Այդ միջոցը—զէնքն է:

Մենք չենք կամենում ապստամբութիւն քարոզել, բայց մենք մեր սևագլուխ վարդապետների նման ստրկութիւն էլ չենք կամենում քարոզել. եթէ կրօնը մի առանձին ազդեցութիւն ունի մարդկութեան կեանքի պատմութեան մէջ, և որովհետև մեր եկեղեցին հիմնված է քրիստոնեական ազատութեան սուրբ սկզբունքի վրա, ուրեմն մենք էլ այդ ազատութիւնն ենք քարոզում: Եւ վերջապէս ի՞նչ էք կամենում, խնկի հոտը չափազանց թմրեցուցիչ է, և մենք ցանկանում ենք նրա հետ փոքր ինչ էլ վառօդ խառնել:

Մ. Մ.

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԽԵՐՍՕՆ, 19 յուլիսի: Գանձարանից ստորերկրեայ անցքի միջոցով գողացած փողերի մնացած կէս միլիօնն էլ գտնվեցաւ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 յուլիսի: «Русская Правда» լրագիրը հաղորդում է, որ յուլիսի 18-ին երոկյեան բերին Ս. Պետերբուրգ Պլէտնեվ, որ նոյնպէս Միրսկիյ է կոչվում, և որին կասկածում են գեներալ Դրէնտէլնի կեանքի դէմ գործված եղեռնագործութեան մէջ:

ՎԵՐՍԱՅԼ, 20 յուլիսի (1 օգոստոսի:) Պատգամաւորների ժողովում երէկ քննուեցին արտաքին գործերի մինիստրութեան բիւդժէտը. Վադդինգտօն մի առանձին շեշտով ցոյց տալով կառավարութեան սեփականացրած խաղաղասիրական քաղաքականութիւնը ցանկութիւն յայտնեց բոլոր պետութիւնների հետ հիանալի յարաբերութիւններ ունենալ: Մինիստրը ասաց, որ կառավարութիւնը ընդունելով իր վրա յունաց օգտին ծառայելու սկզբունքը, նա հետևել է իր աւանդական քաղաքականութեանը. Յունաստանի ձգտումներին հասնելու համար Ֆրանսիան անբաժան մնաց. նա չէ պաշտպանում այն պետութիւնների մի քանիսին, որոնք ստորագրել են Բերլինի դաշնագիրը: Վադդինգտօն յոյս յայտնեց, որ շուտով կը վճռվի Ռումինիայի մասին եղած հարցը, և յիշեց Ֆրանսիայի կրթողական դերը ռումինական հարցում, որը տեղային դժուարութիւններին է հանդիպում: Հռետորի խօսքերին նայելով, Ֆրանսիայի նպատակն է եղել մտցնել Եգիպտոսի մէջ լաւ և ազնիւ վարչութիւն. Վադդինգտօնը յոյս ունի, որ կը հասնի այս նպատակին: Բ. Դուռը հակառակելով 1866-ի ֆիրմանին, պետութիւնները պահանջեցին, որպէս զի նոր ֆիրմանի մէջ բովանդակվեն ամենաէական պայմանները: Սէնատորական յանձնաժողովը, որ քննում էր Ֆէրրիի բարձրագոյն ուսման ազատութեան մասին եղած օրէնքի ծրագիրը, բաց առնելով եօթերորդ յօդուածը, մերժեց օրէնքի ծրագիրը իր բոլոր մանրամասնութեամբ: Ժիւլ-Սիմօն ընտրված է, որ այդ վճիռը ներկայացնէ սէնատին: Այս օրէնքի ծրագրի հրապարակական վիճաբանութիւնները յետաձգված են մինչև ձմեռվայ նիստը: Պատգամաւորների ժողովը և սէնատը նիստը յետաձգեցին մինչև վաղը:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 յուլիսի: Պետական բանկի 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 93/8 ր. երկրորդ 94 ր. 15 կ., չորրորդ 94 ր. 50 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 233 ր., 75 կ., երկրորդ 233 ր. 75 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 925/8 ր. երկրորդ 92 ր. 25 կ., ոսկի 7 ր. 40 կ.: Ռուսաց 1 ռուբլ լօնդօնի վրա արժէ $25^{5}/_{16}$ պէնս ռուսաց 100 ռուբլ Գերմանիայի վրա արժէ 128 մարկ. Փարիզի վրա 267 ֆր. 50 սանտիմ: Տրամադրութիւնը խաղաղ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 յուլիսի: Բուրգասից յուլիսի 20-ին հեռագրում են «Правит. Вѣстн.» լրագրին, որ այսօր զօրքերից դատարկելը վերջացաւ, որ վերջին զինուորն էլ արդէն ճանապարհ գցվեցաւ: Ռումէլիայից բոլոր ծանրութիւններն արդէն տեղափոխված են երկարուղու սայլօրների մէկ բատալիօն նաւով ճանապարհ ընկաւ: Գրեթէ բոլոր կայարանները (этапы) վերցված են: Հեռագիրը հաղորդում է, որ մեր ցամաքային հաղորդութեան վարչութիւնը դժուարութիւնների է հանդիպում: Զինուորական ճանապարհի փոստային վարչութեան բաժանմունքները այսօր Օդէսսայի վրայով ուղևորվում են շոգենաւով Ս. Պետերբուրգ: Գեներալ Ռազգիլդեաեվ ուղևորվում է Ռուշչուկ:

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

կարօտ է երկրաւոր արարածոց օգնութեանը: Ի զուր չէ թողել մեզ երկրիս վրա ողորմածն Աստուած նաև այն ժամանակ, երբ մենք վշտացրել ենք նրան մեղքերով, և Աստուծոյ անէծքի տակ ենք ձգել և պղծել երկիրն և արարածները ունայնութեան և ապականութեան մատնելով: Այնու ամենայնիւ գեղեցիկ աշխարհս իր բոլոր կենդանիներով, մեզ համար պիտի լինի իբրև ուսումնարան, ուր պիտի սովորենք մեր մեղքերը զղջալ և զարգանալ բարեգործութեան և առաքինութեան մէջ: Մենք ոչ ամպի և օդի մէջ պիտի կրթվինք աստուածային ապագայ փառաց և արքայութեան համնելու, այլ այս իսկ երկրում յորում Աստուած բնակեցրեց նաև մեր նախահայր Ադամը: Ըստ խոստման Աստուծոյ մենք սպասում ենք նորոյ երկրի և նորոյ երկնից, յորս բնակէ արդարութիւն (բ. Պետ. 19): Իսկ որպէս զի արժանի լինինք այն արդարութեան երկրում ապրելու, պէտք է այստեղ սովորենք լինել բարի, արդար, ոչ միայն առ մարդիկ, այլ և առ ամենայն շնչաւոր կենդանիս, որ ըստ առաքելոյն, նոյնպէս պիտի ազատին այն տանջանաց, աշխատանքից ի փառս և ազատութիւն որդւոյն Աստուծոյ: Ով որ այս արդարութիւնը չէ սիրում և ջանք չէ անում նրանով իր սիրտը կրթելու, այնպիսին տեղ չունի երկնից արքայութեան մէջ, որ է արքայութիւն արդարութեան և սիրոյ. նրա տեղն չարութեան, տանջանաց և ստութեան թագաւորութիւնը, ուր ապրում է սատանան, որ է ինքն իսկ սուտ և հայր ստութեան:

Ուրեմն, եղբարք, արդարութեամբ վարվել սովորենք ոչ միայն մեր մերձաւորաց և ընտանեաց հետ, այլ և մեզ մօտ գտնված ամեն արարածոց հետ: Ես ասացի, որ կենդանիների հետ անգթութեամբ վարվողը, գրեթէ միշտ անգութ կը լինի նաև առ մարդիկ: Այդ բանին փորձը եթէ կուզէք տեսնել, նայեցէք այն անգութ սայլավարներին, որոց տէրերը յանձնում են իրանց անասունները բանեցնելու: Դուք երբեմն նրանցից կը լսէք այնպէսի խօսքեր, որ ցոյց կը տան թէ նրանց մէջ որքան պակաս է մարդկային և քրիստոնէական բարի զգացմունքը: Նրանց մէջ եղած զրոյցը լսեցէք, և կը տեսնէք որ, թէ ինչքան չարութիւն, խստասրտութիւն և տմարդութիւն են ցոյց տալիս նոքա:

Բայց մի գուցէ զիրենք չարացնէք, որոնք չեն վախենում անողորմ կերպով վրէժ առնելուց, նրանք չեն խնայում կենդանեաց կեանքը, ուստի և չեն գնահատում մարդոյ կեանքը, որովհետև քիչ զանազանութիւն են գտնում մարդկանց և անասնոց մէջ: Այն մարդիկ որ ուշադրութեամբ են քննում յանցաւորաց կեանքը, ցաւելով նկատում են, որ գողերից և աւազակներից շատերը իրանց այդ աբուեստին են հասել կենդանիների հետ անգութ վարվելուց յետոյ: Ուրեմն ինչքան սրանից յետոյ անզգուշ են նաև յանցաւոր այն ծնողները որ պաղ սրտով թողնում են, երբեմն նաև հրաման են տալիս իրանց փոքր որդւոց, չարչարել փոքրիկ թռչուններին և բռնանալ ընտանի կենդանեաց վրա իրանց զուարճութեան համար: Թող նրանք չը զանգատին, եթէ նրանց որդիք, երբ չափահաս լինեն կարհամարհեն իրանց ծնողաց, որովհետև իրանք են աճեցրել իրանց որդւոց մէջ այդ անգթութիւնը:

Այո, կենդանեաց հետ խիստ վարվելուց մեր հոգւոյն մեծ վնաս կայ, նրանց հակառակ մեծ կարող է լինել հոգւոյ համար գթասրտութեան օգուտը: Սրա համար լաւ է ուշադրութիւն դարձնել բարի և գովելի տանտէրներու վրա, տեսէք ինչպէս նրանց ամեն բանը կարգին է: Նրանց խօսքերը խելացի են և լաւ մտածված, ինչ որ ասում է, այն է գործում. նա անմիտ բարկութեան և սրտնեղութեան տեղիք չէ տալիս, ոչ միայն մարդու հետ վարվելիս, այլև կենդանեաց հետ: Նա յարգում է նրանց աշխատանքը և ճանաչում է, ինքը նրանց չէ նեղացնում և հետևում է որ իր ընտանիքն էլ զիրենք չը նեղացնի: «Վասն այսորիկ ծանեան եզն զստացիչ իւրն էշ զմսուր տեառն իւրոյ» (Ես. ա. 3): «Յորժամ զնա ոչխարն հանիցէ առաջի նոցա և ոչխարքն զհետ նորա գնան, զի լսեն ձայնի նորա, զօտարի զհետ ոչ երթայցեն, զի ոչ ճանաչեն զձայն օտարաց:» (Յով. ժ. 4)

Բարի քրիստոնեայն իր անասնոց մօտ է գալի և նրանք ուրախութեամբ դիմաւորում են նրան, խրախճանքով իր ուրախութիւնը յայտնում է ինչպէս կարողանում է: Այնպիսի մարդը ուրախ կերպով ընդունվում է նաև մարդկանցից, որովհետև քաղցրութեամբ վարվելով կենդանեաց հետ, նա ևս առաւել պատւում է մարդկանց— իր ընկերներին, և ամենևին մտքէն անգամ չանցներ նրանց հանգստութիւնը վրդովելու: Նա սովորած է բարեսիրտ լինել առ մարդիկ իր առ կենդանիս ունեցած բարեսրտութեամբ: Այսպէս ուրեմն, քրիստոնեայ եղբարք, անասնոց հետ գթութեամբ վարուելը մարդուս բարութեան նշանն է:

Այս ճշմարտութեան ծանօթ էր նաև խիստ հին ժամանակներին: Սուրբ գրոց մէջ այսպիսի պատմութիւն մի կայ: Աբրահամ նահապետն, կամենալով իր Իսահակ որդին ազատ պահել ամուսնական և ընտանեկան դժբաղդութեննից, երդմնեցնում է իր հաւատարիմ Եղիազար ծառային, որ իր որդի Իսահակին համար արժանաւոր հարս գտանի: Եղիազար գնում է այն երկիրը, ուր ապրում էին Աբրահամու ազգականներն և ուր դեռ ևս բարեպաշտ սովորութիւններ կային. Նա իր արդար տիրոջ խնդիրը, որքան կարելի է ճիշդ կատարելու համար, Աստուծոյ աղօթքով, որ ինքնին ամենաբարին ցոյց տայ նրանց հարսնացուն: Տեսէք եղբարք, նշանով է կամենում Աբրահամի ծառան համոզվել թէ Աստուծոյ ընտրած հարսնացուն ով է: «Տէր Աստուած Աբրահամու, ասում է նա աղօթքին մէջ, Դու ինքնին կարգադրէ այս գործը: Ահա ես ջրհորի մօտ եմ, և այստեղիս աղջկունքը գալիս են այստեղից ջուր տանելու, կը խնդրեմ ես նրանից ջուր խմցնել ինձ, և ով որ ոչ միայն ինձ կը խմցնէ, այլ և ուղտերուս, նա կը լինի հարսնացուն:» Դեռ աղօթքը չէր վերջացրել Եղիազար, երբ եկաւ ջրհորից ջուր տանելու Ռեբեկայ անունով աղջիկը: Եղիազար նրանից ջուր ուզեց, Ռեբեկայ մեծարանօք մատուցեց նրան կուժը և ասաց. «Խմիր, տէր իմ, իսկ ես կը խմցնեմ նաև քո ուղտերուդ:» Հասկացաւ Եղիազար, որ Ռեբեկան Աստուծոյ ընտրեալ է Իսահակայ համար ամուսին, ուստի յայտնեց նրա ծնողացը, նրանք ևս Աստուծոյ կամացը չը համարձակվեցան հակառակել:

Ռեբեկան եղաւ արդարոյն Իսահակայ արժանաւոր ամուսին: Եղիազար չը սխալվեցաւ, երբ հաւատաց թէ նա որ գթասիրութիւն ցոյց տուաւ օտար ճանապարհորդի դադրած անասնոց վրա, անշուշտ սա կը լինի բարի ամուսին, բարի մարդ, և ըստ ամենայնի առաքինի կին: (Ծնն. գ. իդ.)

Ձեզանից ո՞րը, եղբարք իմ, իր զաւակաց բարին չէ ցանկանում: Եւ եթէ կամենում էք որ նրանք լինեն համեստ, գթասիրտ առ մարդիկ, սովորեցէք նրանց գութ ունենալ անասնոց վրա, հեռացրէք այն բոլոր բաներից ինչ որ նրանց կարող խստասիրտ դարձնել: Դուք ինքներդ կարգադրեցէք ձեր ընտանեկան կեանքը, այնպէս որ ձեր որդիքը բարի օրինակ առնեն ձեզանից:

Եղբարք իմ, ես տեսնում եմ որ ձեր մէջ չը կայ գրեթէ, կամ գոնէ շատ քիչ է այնպէսն, որին այս իմ խօսքերս յարմար են: Ահա գործնական կերպով ստոյգ կը լինեն այս իմ խօսքերս, որ անասնոց հետ խիստ վարվողը իրանց հոգւոյ կորստեանը մօտ են: Նրանք խիստ են և առ մարդիկ, իրանց փոյթը չէ իրանց օգուտը կամ վնասը: Նոյն միջոցին երբ բարի քրիստոնեայք աղօթում են առ Աստուած և շնորհակալ են լինում Ամենաբարի Արարչին նրա անթիւ բարերարութեանց համար, և խնդրում են նրա երկնային օրհնութիւնը իրանց արդար աշխատանաց վրա, նոյն միջոցին, առ կենդանիս խստասիրտ մարդիկ կամ քնում են կամ արբեցութիւն են անում: Ա՞րդեօք նրանք լինում են Աստուծոյ տաճարում. և պատրաստ են խոնարհութեամբ հնազանդելու աւետարանի խրատներին:

Մենք պէտք չէ արհամարհենք զնոսա, այլ պիտի ցաւենք նրանց վրա: Ապա ուրեմն քրիստոնէական սիրով յիշեցրէք նրանց որոնց հետ ծանօթ էք իրենց քրիստոնէական պարտքը, ասացէք նրանց որ Սուրբ գիրքը արգելում է կենդանիները նեղելը, որ նրանց չարչարելը նոյն իսկ մարդուս սիրտը անգթացնում է և նրա հոգւոյն կորստեան պատճառ է լինում: Յիշեցէք և կատարեցէք առաքելոյն խրատն: Մէկ մէկու վրա ուշք դարձուցէք, յորդորելով մէկ զմէկ բարիք գործել և սիրել զմիմեանս: (Եբ. ժ. 24)

Ն. Փարամեանց

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ ԿԱՄՈՒՐՋԻ մօտ Զուբալովի տան մէջ գտնուած Ն. Ա. ԴՕՄԱՐԱՑԿՈՒ «ՊԱՐՏԱՄՈՒՐՀԱԿՆԵՐԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ» գրաւով և պարտամուրհակով ՓՈՂ է տալիս, գընում է առևտրական ՊԱՐՏԱԹՂԹԵՐ, ծախում է նրանց փոխառութեան ՏՈՄՍԱԿՆԵՐ փոքր մաս մաս ստանալու պայմանով և կատարում է զանազան ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

Մի և նոյն տեղը գտնւում է «ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԵԼՈՒ ԵՒ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ», որտեղ կարելի է տեղեկութիւններ ստանալ «ԲԱՆԱԿԱՅԻՆ» «ԲԻՒՆԱԿԱՆ» և ՈՒՍԱ ՏՐԱԿԱՆ գործերի մասին։ Գրասենեակը ընդունում է քաղաքային գործերի կատարումն իր ծախսերով, քրէական գործերի պաշտպանութիւն և ամեն տեսակ ԳՐՈՒՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՈՒՄՆ։ Ի նկատի ունելով «ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐԻ» ունեցած չափազանց ՇԱՏ աշխատանքները ցանկացողները հրաւիրվում են ԸՆԿԵՐԱՆԱԼ։ Ցանկացողները պէտք է յայտնեն մինչև յուլիսի 1-ը։ 5—5

Въ виду предполагаемыхъ при изданіи финансовыхъ затрудненій, редакція газеты „**Трудъ**" открытіе своихъ дѣйствій, равно какъ право подписчиковъ получать газету, переноситъ съ 1-го сего іюля на неопредѣленное время, не позже впрочемъ начала января будущаго 1880 г. По состоявшимся взносамъ редакція готова немедлено расплачиваться (съ тѣми изъ подписчиковъ, кои отсрочкою изданія почему-либо недовольны.) Подписка по прежнему открыта въ Тифлисской Центральной Книжной Торговлѣ Адресъ редактора, изъ неоднократныхъ заявленій мѣстной печати, уже извѣстенъ: Сололаки, Вознесенская ул. д. М. Галустова, № 110.—

Редакторъ-Издатель: *Г. Теръ-Меликсетовъ*.

Աչքի առաջ ունենալով ենթադրելի աչգին ծախսերը, «Աշխատանք» լրագրի խմբագրութիւնը իր լրագրի հրատարակութիւնը, ինչպէս նաև իր բաժանորդների լրագիր ստանալու իրաւունքը, յետաձգում է, օրէնքից նրան տուած տարեկան ժամանակամիջոցի հիման վրա, մինչ անորոշ ժամանակ, ոչ ուշ միայն թէ քան մինչ առաջիկայ 1880 թւի յունվար ամիսը։ Այդպիսի յետաձգութենից անբաւական բաժանորդները կարող են իրանց տուած տարեկան վճարները խնդրել և առանց յետաձգութեան յետ ստանալ խմբագրութենից։ Ստորագրութիւնն ընդունվում է, ինչպէս էլ առաջ, Թիֆլիսի Կենտրոնական Գրավաճառանոցում։ Խմբագրի հասցէն. Սօլօլակ, Վազնեսէնսկի (Համբարձման) փողոց. տուն Մ. Գալստեանի, № 110.

Խմբագիր-Հրատարակող Գ. Տէր-Մելքիսեդեկեանց.

Երևանեան Հրապարակի վրա ԹԱՄԱՄՇԵՎԻ կարավանսարայի դէմուդէմը № 11. տան վերի յարկում վարձով տրվում է մէկ ԴԱՀԼԻՃ ծառայով լաւ կարասիքով և առաւօտ-երեկոյ սամօվարով. դահլիճը մի բալկօն ունի իր առաջ։ Գինն է ամսական 40 րուբլ։ Բացի դահլիճը մի և նոյն տանը վարձով տրվում են նոյնպէս առանձին ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ կարասիքով ծառայով, սամօվարով և լուսաւորութենով. այդ սենեակները ամսական արժեն 25, 20 և 15 րուբլ։ Այդ սենեակներում կարելի է նոյնպէս ընկերով բնակվել։ Հարցնել մի և նոյն տան դրան առաջ մրգ ծախող ՑԱԿՈՎԲԻՆ։

ԶԱՔ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ «ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԸ» ստացել է

1 Սրուանձտեանց—ԹՈՐՈՍ ԱՂԲԱՐ 1 ր. 25 կ.
2 Ս. Մանդինեանց—ԿՐՕՆՔ ՀՌ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԵԹԱՆՈՍՈՒԹԵԱՆ 1 ր. —
3 Բժիշկ Ա. Բաբայեանց ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵՐ 1 ր. —
4 Ա. Բաշխթեանց—ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԼԵԶՈՒԻ — 25 կ.
5 Երկաթէ ԴԻՄԱԿՈՎ ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՈՑ 1 ր. —
6 Ց. Շիշմանեանի—ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՒԱՔՈՒՄՆ Ա. 1 ր. 15 կ.
7 Փարոս 1879 — — — — Թ. 1 ր. —

ՍԱԼԻՑԵԼԵԱՆ ԱՏԱՄԻ ԲԺՇԿԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ԲԺԻՇԿ Լ. Ի. ԼԻԴԵԼԻԴԻՆԵԱՆԻ (?) Թոյլ են տըւած Մոսկվայի ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻՑ։ Այդ միջոցները մեծ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՆ գտել և առաջարկվում են իբրև ԱՄԵՆԱԼԱՒ առողջապահական ՄԻՋՈՑՆԵՐ բերանի և ատամների համար։ Կարելի է ԱՏԱՄՆԵՐԸ պահպանել ՓՏՐԵԼՈՒՑ, ատեցնում են ԼՈՐՁՈՒՆՔԻ ՀՈՏԸ և վատ ՀՈՏԻ առաջն են առնում։

Ատամնաբոյժ բժիշկ Ա. Ի. Ադելգէյմի ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏԸ գտնվում է ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ, ԿՈՒԶՆԵՑԿԻ ԿԱՄՈՒՐՋ, ՍՕԿՕԼՕՎԻ տանը։

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ կարելի է գտնել Ա. Մ. ՑՈՒՐԻՆՕՎԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ և անդրկովկասեան գլխաւոր ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ։

Ծախողների ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՋԻՋՈՒՄՆ ԿԸ ԼԻՆԻ։

Երևանայ թեմական ճեմարանի դըպրոցների համար հարկաւոր են ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ։ Հայերէնի ... ամեն մէկը կունենայ 24 ԴԱՍ։ Տարեկան վարձատրութիւնը է 600—800 ր. Ցանկացողները կարող են դիմել Հոգաբարձութեան անդամ պ. Վարդան Երիցեանցին, կամ Երևանայ Հոգաբարձութեան։ 1—4

«ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»

Վերնագրով պատկերազարդ հանդէսի նոր 1879 ամի տետրը հրատարակվեցաւ և ուղարկվեցաւ պատուիրատու բաժանորդներին։

Տիֆլիսում կարելի է ստանալ պ. Գրիգորեանցի և պ. Խաբայէլեանցի գրավաճառանոցներում։

Ցանկացողն ունենալու այդ հանդէսը, ըստ որում ծախու մնացել է փոքր օրինակ (90 միայն)։ Գինն է 1 րուբլի։

Ցառաջիկայ ամի «ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» պատկերազարդ հանդէսն կունենայ երկու տետր, որը կը հրատարակվին յունվարին և յուլիսին։ Բաժանորդագրութեան գինն է 2 րուբլի։

Վերոյիշեալ գրավաճառանոցներում կարելի է ստանալ նաև «ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ՁԵՌՔԵՐ» վերնագրով պատկերազարդ վէպը։ Գինն է 10 կ. ծախու մնացել է նոյնպէս փոքր օրինակ (300 միայն)։

Մօզդօկի Հայոց երկսեռ ուսումնարաններում հարկաւոր է մի ուսուցիչ Հայոց լեզուի, 24 դասի համար տարեկան 5—600 ր. ռոճիկով։

Ալէքսանդրօպօլի վիճակային դպրոցի պատրաստական դասատանց համար նոյնպէս հարկաւոր են երեք ուսուցիչ 24 դասի համար տարեկան 4—500 րուբլի ռոճիկով։ Ցանկացողները կարող են դիմել վերոյիշեալ ուսումնարանների վարչութիւններին կամ պ. Նիկ. Տէր-Ղևոնդեանին Կենտրոնական Գրավաճառանոցում։ 2—3

ԿՈՄԻՍԻՈՆԻ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՔԵՐԻ համար 1867 ին ՎԻԵՆՆԱ հիմնեալ ՄԵՐ ՏԱՆԸ մէկ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔՆ ԱԼ բացված է ԹԱՄԱՄՇԵՎԻ քարավանսարայում № 16. Եւրոպայ'ի ընտիր Ֆապրիկաներէն զանազան տեսակ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ բերել տալու պայմանաւ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ պատրաստ ենք։ Ցանկացող պարոնայք ապրանաց օրինակները կարող են տեսնել առաւօտեան ժամը 9-էն մինչև 2 և 5-էն մինչև 7։

Նահինով և Բօբովիչ.

5—10

ՅՈՒԼԻՍԻ 24 — ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ — ԹԻՖԼԻՍ 1879

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (Յուլիսի 23-ին)

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ	Ր.	Կ.
Ոսկին (պօլուիմպերիալը)	8	55
Հին 82 պր. մ. արժ. 1000 մ.	1465	20
Հին 20 կ. 72 պր. 1000 »	1230	—
Վիգրինի 5% առաջի փոխառութեան տոմ. 100 »	241	—
Երկրորդ 5% վիգրինի »	238	—
Մարսելի կուրսը 264—	100	—
Լօնդօնի կուրսը Օդեսայի	9	70
վրա	105	19
Վենայի կուրսը արժէ 113 գլ.	100	—
Դուրեծի բարաթը	5	40
Առևտրական բանկի ակցիան 200 մ.	320	—
Փօթի Թիֆլիսեան երկաթուղու ակցիան 125 մ.	102	—
Շաքարը բրօցկու	6	95
» միւս տեսակը	6	90
» չաքար աւազը	5	50
» տրանզիտը	5	40
» մաքուր վճառած	12	—
Բամբակը Երևանու Ամերիկայի սերմից	8	
Միւս տեսակը հին սերմից	7	80
Բուրդը Թուշի	7	50
» Թարաքամի	4	20
Ալիւրը Շորագալու	2	10
» Երևանի	—	—
Գարին	1	20
Մոմը բնաճարպի (стеар.)	12	60
Մետաքսը Նուխվայ	150	—
Կախեթունը	120	—
Կոկոնը Նուխվայ (բոժ.)	40	—
Ֆրիզոնը (լասը) Ագուլեաց	65	—
Կօֆէն մօկօի	27	—
» լիւանի	22	—
» Մանտինիյօն	18	—

ՀԵՌԱԳԻՐ

	Ր.	Կ
Կովկասի և Անդրկովկասի քաղաքները	1	
Ռուսաստան	2	
Աւստրիա	3	
Անգլիա	4	
Գերմանիա	2	88
Ֆրանսիա	3	75

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԳՊՐՈՑ

(Վէրայի վրա № 38)

Ծննդականների ընդունելութիւնը ցերեկվայ և գիշերվայ ամեն ժամանակ, որը 50 կօպէկ վարձով, իսկ չքաւորներին անվարձ։ Առանձին սենեակներում ամիսը 30—50 րուբլ։ Կանանց հիւանդութիւնների բաժանմունքի մէջ վարձը ընդհանուր սենեակում 18 րուբլ, իսկ մասնաւոր սենեակներում 30 րուբլ ամսական։

Երթևեկ հիւանդ կանանց և երեխաների ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, $9^1/_2$ մինչև 11 ժամ առաւօտեան, Բժշկապետ Անանով։

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Թիֆլիսից մինչև փօթի (ճանապարհորդների գնացքը) 9 ժամին 21 րօպէ առաւօտեան։ Մինչև Միխայլօվօ (խուռն գնացքը) երեկոյեան 5 ժամ. 18 րօպէ։

	առաւօտ։	երեկոյեան.
Թիֆլիսից	9. 21	5. 18
Գօրը	11. 58	9. 43
Միխայլօվօ	1. 29	11. 59
Րիօն	6. 47	
Փօթի	9. 40	

	առաւօտ։	
Փօթիից	9. 13	
Րիօն	12. 13	
Միխայլօվօ	5. 39	1. 37
Գօրի	7. 5	4. 8
Թիֆլիս	9. 31	7. 56

Թիֆլիս գալիս է առաջին գնացքը երեկոյեան 9 ժ. 31 ր. երկրորդը՝ առաւօտեան 7 ժ. 56 ր.

Տեղերի գինը՝ Թիֆլիսից

	I կլաս.	II կլ.	III կլ.
Մցխէթ	90	68	38
Գօրի	3. 20	2. 40	1. 33
Սուրամ	5. 22	3. 92	2. 18
Րիօն	9.	6. 75	3. 75
Փօթի	13. 1	9. 75	5. 42

ՓՕՍՏ

Ամեն տեսակ թէ նամակներ, թէ լրագիրներ և թէ ծանր փօստ ամեն տեղ ուղարկելու, ընդունվում են ամեն օր, առաւօտեան 8 ժամից մինչև 1 և կէսօրից յետոյ 3 ժամից մինչև 7։ Իսկ կիրակի օրերը հասարակ նամակներ մինչև 10 ժամ առաւօտեան և 3—7 երեկոյեան։

Ռուսաստանից և Արտասահմանից փօստը ստացվում է Թիֆլիսում ամեն օր։ Բագուի տրակտից՝ երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ։ Փօթի-Թիֆլիսեան երկաթուղուց ամեն օր։ Նուխու տրակտից չորեքշաբթի և կիրակի։ Բելիկլիւչի տրակտից երեքշաբթի և շաբաթ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ	կօպ.
Բաց նամակ արժէ	2
Ռուսաստան և Եւրոպայի բոլոր երկիրները նամակը արժէ	7
Ամերիկա	7
Պարսկաստան	7
Հնդկաստան	70
Եգիպտոս	27

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը ժամը 9-ից մինչև 1 ժամը կէսօրից յետոյ։

Երկուշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հիւանդութիւնների, Ստավսկի վեներական և կաշուի հ., Գօրալեվիչ ներքին հ., Րօտինեանց կանանց և երեխայոց հ., Քուչարեանց վիրաբուժական և կանանց հ. օպէրացիական մասը։

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ վիրաբուժական հ., Րէյխ աչքի հ., Ա. Բախուտով մանկաբարձական, կանանց, և մանկական հ., Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբաեվ ջղային և հոգեկան հ.։

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Ստավսկի վեներական և կաշու հ., Պօմէրանցով կրծքի հ.։

Հինգշաբթի. Վերմիշեվ ներքին հ., Րօտինեանց կանանց և երեխանց հ., Քուչարեանց սիֆիլիտական և միզային գործարանների հ., Բաբաեվ ջղային և հոգ. հ.։

Ուրբաթ. Լիսիցեվ ներքին հ., Ա. Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխանց հ.։

Շաբաթ. Մինկեվիչ վիրաբուժական հ., Րէյխ աչքի հ., Ստավսկի վեներական և կաշու հ., Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբաեվ ջղային և հոգ. հ.։

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—ՄՕՍԿՎԱ. Ս. Դ. Խնդրում ենք ուղարկել մեզ ռուս շաբաթաթերթի այն համարները, որոնց մէջ տպվեցաւ պ. Րաֆֆիի Հարեմի թարգմանութիւնը։ Արժէքը կուղարկենք։

—ՄԱՆԳԼԻՍ. Շ. Տ. Զ. Ափսոսում ենք, որ ձեր յօդուածը չենք կարող տպել։ Գրեցէք մի ուրիշ բան։ Աշխատեցէք, որ յօդուածը գործնական լինի։

—ԳԱՆՁԱԿ. Ա. Թ. Ձեր նամակից լուր քաղեցինք։

—ՄԵՂՐԻՍ. Արեգունեցի. Ձեր նամակը անյարմար է տպագրութեան համար։

—ԱՍՏՐԱԽԱՆ. Պ. Պ. Այդքան կարելի է վճարել պիեսայի համար, միայն առաջ պէտք է ուղարկէք մեզ որ նայենք ոճը. եթէ չը հաւանեցինք չենք վերցնի։ «Ոճրագործի ընտանիքը» խմբագրատանը կայ։

Дозволено Цензурою 23 Іюля 1879 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона